

> Retouradres Postbus 20011 2500 EA Den Haag

t.a.v. De president van de Algemene Rekenkamer
Postbus 20015
2500 EA Den Haag

Onze referentie
2026-0000184253

Datum 24 april 2026
Betreft Reactie op resultaten VO 2025 KR (IV) en BES-fonds (H)

Geachte heer Duisenberg,

Met belangstelling heb ik kennisgenomen van de resultaten van uw Verantwoordingsonderzoek 2025 bij Koninkrijksrelaties, hoofdstuk IV, en het BES-fonds, hoofdstuk H. In deze brief reageer ik graag, mede namens de staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, op de uitkomsten van uw onderzoek.

Daarnaast wil ik ook meegeven dat ik kennis heb genomen van uw conclusies ten aanzien van het focusonderwerp van de Tweede Kamer binnen het Verantwoordingsonderzoek 2025, namelijk de risico's voor een goede inning en besteding van belasting- en premiegeld. Ik neem de door u gesignaleerde risico's mee in onze afwegingen binnen de jaarlijkse departementale risicoanalyse.

Strategische Voorraden Bonaire, Sint Eustatius en Saba

Ik herken uw bevinding dat ten aanzien van strategische voorraden op Bonaire, Sint Eustatius en Saba geen overkoepelende doelen zijn gesteld en dat er volgens de door de Algemene Rekenkamer gehanteerde definitie en normen geen strategische voorraden zijn. Daartegenover staat dat er wel reguliere voorraden zijn op de eilanden waaruit zij kunnen putten. Dit wordt door u ook onderschreven ten aanzien van brandstof en medicijnen. Daarbij geldt dat er in geval van crises diverse systemen zijn ingericht om de eilanden indien nodig te ondersteunen en bij te staan.

Drinkwater en voedselvoorraden

Ten aanzien van drinkwater vind ik het belangrijk te melden dat in de Wet elektriciteit en drinkwater BES het kader voor nooddinkwater is geregeld. De Inspectie Leefomgeving en Transport houdt hier toezicht op. De reguliere voorraad drinkwater op de eilanden is beperkt, omdat dit op de eilanden wordt geproduceerd uit zeewater. In dit licht is met name de ketenafhankelijkheid van brandstof en energie een aandachtspunt. Voor brandstof is er zoals door u opgemerkt in het rapport een relatief grote reguliere voorraad. Het is dus belangrijk om in Bonaire, Sint Eustatius en Saba, net als in Europees Nederland, goed te kijken naar de robuustheid van de drinkwatervoorziening ten opzichte van diverse verstoringen en het systeem als geheel.

Ik herken de constatering dat de voedselvoorziening op de eilanden sterk afhankelijk is van import en onderlinge ketenafhankelijkheid. In dat kader is de

aanwezigheid van voldoende voorraden binnen de reguliere commerciële stromen een belangrijke factor. Uit uw onderzoek blijkt dat er, ondanks het ontbreken van zogenoemde strategische voedselvoorraden, op de eilanden wel sprake is van bestaande reguliere voedselvoorraden. Deze variëren van circa drie maanden op Saba tot twee à drie weken op Bonaire. Voor verse producten is dit logischerwijs korter, gemiddeld rond één week (figuur 3 in uw rapport). In geval van een crisis kunnen de eilanden daarnaast een beroep doen op hulp en bijstand. Tegelijkertijd wordt er gewerkt aan verdere versterking van de voedselzekerheid, onder andere via de eerder beschikbaar gestelde € 24 miljoen (voor alle zes eilanden tezamen) via Stichting CariFoodFund (in oprichting). Daarnaast zal het onderdeel voedsel verder worden uitgewerkt in het hoofdstuk continuïteit samenleving binnen het Koninkrijkscrisisplan Militaire Dreigingen (KCP-MD).

Ketenafhankelijkheid en import

Het kabinet is zich ervan bewust dat de eilanden sterk afhankelijk zijn van goederen- en voedselimport, met circa 50% of meer van de import afkomstig uit de Verenigde Staten. Het nieuwe handelsbeleid van de Verenigde Staten en de onrust in het voorjaar van 2026 rondom de straat van Hormuz vergroot de druk op maritieme logistieke ketens en de kwetsbaarheid van de eilanden. Onlangs was dit ook merkbaar door de spanningen tussen de Verenigde Staten en Venezuela. In een gezamenlijke werkgroep houden de autonome landen en Bonaire, Sint Eustatius en Saba en de betrokken ministeries in Europees Nederland de situatie nauwlettend in de gaten en wordt gewerkt aan een verkenning naar handelsdiversificatie en versterking van regionale verbindingen. De Tweede Kamer wordt hierover periodiek geïnformeerd via de voortgangsrapportages inzake de gezamenlijke economische agenda van de Ministeries van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) en Economische Zaken en Klimaat (EZK).

Verantwoordelijkheidsverdeling

De staatssecretaris van BZK is verantwoordelijk voor de coördinatie van het Rijksbeleid ten aanzien van Bonaire, Sint Eustatius en Saba. Meerdere departementen hebben op hun eigen specifieke terrein een verantwoordelijkheid voor Bonaire, Sint Eustatius en Saba. Te denken valt aan het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport ten aanzien van medicijnen of het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat ten aanzien van drinkwater. Het ministerie van Justitie en Veiligheid is stelselverantwoordelijk voor de crisisbeheersing. Ook hebben de eilanden zelf bepaalde verantwoordelijkheden. Uw oordeel ten aanzien van het gevoerde beleid laat duidelijk zien dat een scherpere coördinatie over deze verantwoordelijkheden nodig is. Ik onderschrijf dat hierop de nodige stappen zullen moeten worden gezet.

Het kabinet werkt in nauwe samenwerking met Bonaire, Sint Eustatius en Saba aan het versterken van de weerbaarheid van de eilanden bij crises, samenhangend met geopolitieke en klimatologische ontwikkelingen. Zo hebben de staatssecretaris van BZK en de minister van Justitie en Veiligheid opdracht gegeven voor een analyse van de crisiscapaciteiten van de zes eilanden. Deze wordt voor de zomer van 2026 geanonimiseerd gedeeld met de Tweede Kamer. Het onderzoek van de Algemene Rekenkamer naar de strategische voorraden op

Bonaire, Sint Eustatius en Saba is hierop een waardevolle aanvulling die het beeld verder versterkt.

Vervolgonderzoek: bijzondere uitkeringen Bonaire, Sint Eustatius en Saba

Ik wil u bedanken voor het uitvoeren van het vervolgonderzoek naar bijzondere uitkeringen aan Bonaire, Sint Eustatius en Saba.

De afgelopen jaren zijn meerdere stappen gezet om opvolging te geven aan de aanbevelingen van de Raad van State. Ik ben blij met uw conclusie dat van de twaalf aanbevelingen er reeds tien zijn opgevolgd en één deels is opgevolgd. De aanbeveling die niet is opgevolgd betreft de afschaffing van de functie van Rijksvertegenwoordiger. Hierover is de Tweede Kamer op 6 februari 2025 geïnformeerd (Kamerstukken IV, 2024–2025, 36 600, nr. 47).

U constateert dat de Tweede Kamer in vergelijking met 2021 steeds meer informatie ontvangt over de financiële verhoudingen tussen het Rijk en Bonaire, Sint Eustatius en Saba en de financiën van deze eilanden. Dit gebeurt via het overzicht Rijksuitgaven Caribisch Nederland en het integraal overzicht financiën BES. Ook de informatiepositie van de minister van BZK is – mede door de introductie van de toetsingscommissie bijzondere uitkeringen – toegenomen. U concludeert echter dat de minister van BZK nog geen compleet en kloppend overzicht heeft van de bijzondere uitkeringen. Ik zal de komende jaren stappen blijven zetten om dit te verbeteren. Hier zie ik een belangrijke rol weggelegd voor de toetsingscommissie bijzondere uitkeringen.

U heeft bij het uitvoeren van het vervolgonderzoek een fout geconstateerd in het integraal overzicht financiën BES 2025, ik ben er dankbaar voor dat u mij hierop heeft gewezen. In april heb ik de Tweede Kamer hierover geïnformeerd en een bijgewerkte versie van het overzicht met de Kamer gedeeld.

Tot slot

Ik waardeer onze goede samenwerking en uw positief kritische beoordeling. U benadrukt terecht nogmaals dat wij oog moeten houden voor de meetbaarheid en de maatschappelijke effecten van ons beleid.

Hoogachtend,
De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,

Pieter Heerma